

Ds Jaco Zuurmond

Laatste Zondag van het Kerkelijk jaar – 2017 – Matteüs 25,1-13

Gemeente van de Levende,

Samen gaan staan in het laatste – en dan samen proberen net nog iets verder te hopen – dat is de ‘laatste zondag van het kerkelijk jaar’. Samen gaan staan in het laatste – en dan samen proberen net nog iets verder te hopen.

Met het oog hierop las de oude kerk op déze zondag altijd de bijzondere gelijkenis van de wijze en de dwaze maagden.

Het is een lastige gelijkenis. Misschien wel vooral voor calvinisten en ex-calvinisten zoals wij... die allemaal, hoe vrijgevochten we ons ook voelen, ergens toch behept zijn met wat de ‘uitverkiezingsleer’ werd genoemd – u weet wel: die leer van sommigen wél... en sommigen níet... vijf wel, vijf niet. En dan de hemelpoort die gesloten wordt... en die vreselijke uitspraak als er vijf te laat bij de bruiloft verschijnen: ‘ik ken jullie werkelijk niet’. Als je de gelijkenis zó leest, als een soort toelatingsreglement voor het hemelrijk (sommigen wel, sommigen niet), dan is het werkelijk een vreselijke gelijkenis.

We hebben vandaag geen tijd om deze lezing te weerleggen. En eerlijk gezegd, ik heb daar ook gewoon geen zin in. En ik wil dus liever gewoon met u afspreken: vandaag lezen we anders. We lezen mee met de oude kerk, die in het verhaal van de bruiloft vooral tóekomst hoorde... tóch licht, als alles duister is.

Dat betekent trouwens niet dat de gelijkenis dan geen scherpe randen heeft. Want de gelijkenis gaat zeker over de kansen die je mist in je leven, omdat je net te laat was... En de gelijkenis gaat ook over de bittere ervaring dat hoop, zeker onze laatste restjes, soms zo moeilijk overdraagbaar is... dat je er soms – meer dan je lief is – ten diepste alleen voor staat... Ook zonder het frame van de uitverkiezingsleer vertelt de gelijkenis harde waarheden.

Maar de oude kerk, die deze lezing eeuwen op deze zondag gelezen heeft, las de gelijkenis niet als dreiging... maar vooral als kans: Samen hoopvol gaan staan in het laatste... want samen kan je wijsheid zoeken... samen kunnen we ons met deze gelijkenis oefenen om nog nét iets verder te hopen. – Dáárom las de oude kerk op deze zondag, eeuw in eeuw uit, deze gelijkenis.

Over hóóp mag het gaan vandaag. Hoort het te gaan vandaag.

Nu heeft de kerk niet het patent op hoop. Gelukkig – goddank! – is er ook veel hoop buiten de kerk te vinden. Maar het omgekeerde geldt wel: Een kerk die niet de hoop oefent is geen kerk. Hoop hoort bij de kerk. Het is haar handelsmerk. Niet voor niets geven we tegenwoordig bij de doop – als we voor God en mensen voor het eerst de naam (doop)naam van ons nieuwe leven noemen, aan dat nieuwe mensje als eerste geschenk een doopkaars: laat er licht zijn in jouw leven – ook als het duister is.

Want Kerk, dat is dat we er samen mee leren rekenen... dat het einde het einde niet is... en dat we van daaruit leven, nu al.

Denk aan Martin Luther, wiens leven en werken wij dit jaar in het bijzonder gedenken, die zei: als ik hoor dat morgen de wereld vergaat, dan plant ik vandaag nog een appelboom.

Denk aan de profeet Jeremia – die om zich heen de wereld in brand zag staan, en juist tóen een akker kocht.

Zo oefen je de hoop... de diepste hoop... dat het laatste het laatste niet zal zijn... het einde het einde niet is.

En in de kerk oefenen we die hoop door dit soort verhalen te blijven vertellen. Gelijkenissen. Beelden, die net als de gelijkenis van vandaag nét iets verder gaan dan wat voorhanden is. En door te zingen... liederen... die altijd nét iets verder gaan. Door te bidden... om toekomst, door alles heen... dat het toch verder gaat...

Ondertussen is ‘hoop’ geen luxe. Hoop is, zo sprak de grote filosoof van de Hoop, Ernst Bloch – hoop is dat wat mensen tot mens maakt. Hoop is de allerdiepste levenskunst van mensen.

In onze hoop zijn wij kwetsbaar, zo wist deze filosoof maar al te goed – hij trok zelf ooit in 1949 naar de toen nog prille DDR om daar vol hoop mee het socialistisch experiment vorm te gaan geven... om acht jaar later gedesillusioneerd zijn leerstoel in Leipzig toch maar te verruilen voor een leerstoel in Tübingen – West Duitsland. O ja, sprak de filosoof van de hoop toen: Hoop kent bittere teleurstellingen. Hoop is niet blind voor

de werkelijkheid. Maar in de hoop dwingen wij onszelf, juist in de teleurstelling, in de pijn, in het gemis, verder te kijken dan wat voorhanden is. Omdat dát ons tot mens maakt.

“Hulde aan de Hoop” was ook de veelzeggende titel van de oratie van de pedagoge Lea Dasberg, toen zij in 1980 hoogleraar werd. Juist als het journaal onze kinderen alle visioen lijkt te ontroven - als 35 jaar later zelfs onze minister-president zegt dat hij bij het woord ‘visie’ alleen nog maar kan denken aan de oogarts – dan is het volgens Dasberg eens te meer opdracht aan ouders om hun kinderen de hoop te leren. Nee, niet de televisie uitzetten. Maar wel samen gaan staan in het einde... en dan sámen nét even verder hopen. Dat is opvoeding.

In woorden van Dasberg: “Ouders moeten de presentatie van leed en onrecht gepaard laten gaan met de presentatie van hoop en mogelijkheden tot verbetering... En dus bestaat er”, zo concludeert zij, “geen andere pedagogie dan de pedagogie van de hoop”

(Dasberg, net als Bloch van Joodse origine, had haar oratie opgedragen “aan de nagedachtenis van mijn moeder die haar kinderen ondanks de Holocaust voorleefde hoezeer het leven de moeite waard is”.)

Hoop... schept leven. Hoop maakt leven tot mensenleven.

In de taal van de kerk, van de gelijkenis van vandaag: Hoop is dat we de nabijheid van God waarnemen... en blijven waarnemen, tegen alle klippen op... zelfs door het einde heen: Het einde zal het einde niet zijn... Al zal alles wat we dan nog zeggen hoogstens stamelen zijn... laatste restjes taal, laatste restjes gevoel, laatste restjes geloof.

Maar toch, zo stamelen, in het laatste, en dan net verder... dat is de wijsheid waar het in de laatste zondag van het kerkelijk jaar over mag gaan... hoort te gaan.

Vandaag gedenken wij. We noemen de namen van wie gestorven zijn... van wie we missen. Wij gedenken hen. We stellen hun léven present.

Deze zondag vraagt er om – dat we hen niet overlaten aan de vergetelheid. Dat we hun naam blijven noemen. Maar misschien vraagt deze zondag ook nét nog iets meer.

Juist deze zondag vraagt ons dat we het leven van onze gestorvenen bekijken vanuit het perspectief van de hoop.

Kortom, probeer eens te achterhalen wat niet zíchtbaar was in iemands leven, maar wél aanwezig, als kracht, als drijfveer, als geloof.

Het zal jou goed doen.

Ze hebben ook voor ons gehoopt.

En hun hoop wil ons tot zegen zijn.

En omgekeerd is aan ons vandaag de opdracht om voor hén te blijven hopen.

Ook nu, juist nu, samen staande in het laatste.

Om juist vandaag, op de zondag van het laatste, eens te meer te blijven bidden, zingen, verbeelden. Blijven vechten voor gerechtigheid, voor vrede, voor een leefbare aarde. En zo blijven hopen. Omdat we geraakt zijn door Gods nabijheid... door alles heen.

Amen